

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21>

Легеза Юлія Олександрівна,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-4896-3178

Шевирталов Владислав Сергійович,

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0009-0007-7979-3486

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

PUBLIC ADMINISTRATION OF THE PROCESSES OF SOCIAL INTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

Метою статті є здійснення характеристики публічного управління процесами соціальної інтеграції внутрішнього переміщених осіб в Україні. У статті зазначено, що внаслідок триваючих процесів внутрішньої міграції актуалізуються дослідження механізмів публічного управління та адміністрування соціальною інтеграцією внутрішньо переміщених осіб, їх зайнятості, забезпеченню засобів до створення гідних та належних умов життя та життєдіяльності. Авторами зроблено висновок, що в Україні в умовах триваючої російсько-української війни запроваджено спеціальний механізм компенсації особам, що розмістили внутрішньо переміщених осіб, що реалізується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів (зокрема, резервного фонду бюджету), коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, іноземних держав та міжнародних організацій у вигляді благодійної, гуманітарної та матеріальної допомоги, а також добровільних пожертвувань фізичних і юридичних осіб, благодійних організацій та громадських об'єднань, інших не заборонених законодавством джерел у безготівковій формі за зазначеними у заяві банківськими реквізитами до кінця місяця з дня закінчення звітного місяця за умови відсутності заборгованості за житлово-комунальні послуги. Авторами обґрунтовано, з врахуванням вище зазначеного забезпечення здійснення механізму публічного адміністрування процесами соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб вимагає від української держави створення складного механізму інформаційної координаційної взаємодії суб'єктів владних повноважень, діяльності міжгалузевих інституцій, підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу в Україні, що сукупно функціонально здатні здолати проблеми, що виникають у процесі соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, внутрішньо переміщені особи, міжгалузеве управління, соціальна адаптація, соціальна інтеграція.

The purpose of the article is to characterize the public administration of the processes of social integration of internally displaced persons in Ukraine. The article notes that as a result of the ongoing processes of internal migration, studies of the mechanisms of public administration and administration of the social integration of internally displaced persons, their employment, and the provision of funds to create decent and appropriate living conditions and activities are being updated. The authors concluded that in Ukraine, in the context of the ongoing Russian-Ukrainian war, a special compensation mechanism was introduced for persons who accommodated internally displaced persons, implemented at the expense of the state and local budgets (in particular, the budget reserve fund), funds of enterprises, institutions and organizations, regardless of forms of ownership, foreign states and international organizations in the form of charitable, humanitarian and material assistance, as well as voluntary donations of individuals and legal entities, charitable organizations and public associations, other sources not prohibited by law in non-cash form at the bank details specified in the application at the end of the month from the date the end of the reporting month in the absence of debt for housing and communal services. The authors substantiate, taking into account the above-mentioned provision of the mechanism of public administration with the processes of social integration of internally displaced persons, requires the Ukrainian state to create a complex mechanism for information coordination interaction between subjects of power, the activities of intersectoral institutions, increasing the level of social responsibility of business in Ukraine, which together are functionally capable of coping with problems, arising in the process of social adaptation of internally displaced persons.

Key words: administrative and legal status, internally displaced persons, intersectoral management, social adaptation, social integration.

Постановка проблеми. Триваюча військової агресії з боку росії, спрямованої проти територіальної цілісності України спричинила процеси внутрішньої та зовнішньої міграції населення. Станом на 1 січня 2023 року кількість внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) серед населення України перевищує показники 10 млн людей. Такі значні темпи триваючих процесів внутрішньої міграції актуалізують проблематику здійснення дослідження механізмів публічного управління та адміністрування соціальною інтеграцією такої категорії людей, їх зайнятості, забезпеченню засобів до створення гідних та належних умов життя та життєдіяльності.

Стан наукової розробки досліджень. Дослідження проблематики соціальної інтеграції та адаптації внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану та у повоєнних умовах відбудови України здійснювалось у наукових працях таких вчених, як В. Андерсон, А. Артеменко, О. Брайчевська, Ю. Дегтярева, Ш. Шахвали, Я. Пилинський, В. Олефір, Т. Семигіна, Н. Гусак, С. Трухан, І. Карпова та ін.

Метою статті є здійснення характеристики публічного управління процесами соціальної інтеграції внутрішнього переміщених осіб в Україні.

Виклад основного матеріалу. З врахуванням того факту, що процеси внутрішньої міграції в Україні, обумовлені військовою агресією росії, почалися із 2014 року, то необхідно встановити структуру інституційного механізму соціальної інтеграції такої категорії населення, що було тоді запроваджені. Першим суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого було віднесено питання організації інтеграції внутрішньо переміщених осіб, стала Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі - ДСУНС) та Міністерство соціальної політики України (МСП України), до складу якого входить Управління соціального захисту населення та Пенсійний фонд України, і його територіальні органи. Одним із перших стратегічних актів, який було розроблено задля забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб стало Розпорядження Кабінету Міністрів України №588-р від 11 червня 2014 року «Питання соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції», де закріплено процедуру першої офіційної реєстрації адміністративно-правового статусу ВПО [1].

В межах реалізації Розпорядження Кабінету Міністрів України №588-р від 11 червня 2014 року «Питання соціального забезпечення громадян

України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції» урядом було розроблено та ухвалено Постанову від 1 жовтня 2014 року №509, якою запроваджувалось створення системи реєстрації ВПО, який веде МСП України, на підставі делегованих повноважень про взяття на облік та здійснення грошових виплат територіальними управліннями із забезпечення соціального захисту та забезпечення населення [2]. Суттєвим недоліком зазначеного документу було його структурне відображення реагування на проблему ВПО про необхідність забезпечення соціальної інтеграції такої категорії населення України [3].

Застосування у 2014 році інструментів публічного адміністрування, доступних МСП України та ДСУНС, було обумовлено необхідністю швидкого вирішення задач, які стояли перед суспільством та українською державою. Крім того до процесів соціальної інтеграції ВПО було залучено органи міжгалузевої компетенції, зокрема, спеціально створений Міжвідомчий координаційний штаб, який структурно складався із представників понад 15 центральних органів виконавчої влади. До механізму публічного адміністрування процесами соціальної інтеграції безумовно відноситься і Центр зайнятості населення та його територіальні управління [4]. Забезпечення ефективності здійснення публічного адміністрування у сфері соціальної інтеграції ВПО залежить від підвищення рівня соціальної відповідальності потенційних та наявних роботодавців та запровадження системи заходів із формування у останніх зацікавленості щодо створення нових робочих місць та працевлаштування на постійній чи тимчасовій основах ВПО [5].

До системи заходів соціальної інтеграції ВПО відносяться також і заходи і забезпечення доступу до освітянських послуг, зокрема, у частині забезпечення безперешкодного доступу до освіти дітей ВПО. При цьому подекуди спостерігається ситуація надання переваги для дітей ВПО щодо їх зарахування до дошкільних та шкільних закладів освіти [6].

Концептуальні та декларативні засади здійснення публічного адміністрування у сфері соціальної інтеграції ВПО в Україні відображено у спеціальному нормативно-правовому акті – Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 909-р «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року» [7].

Початок повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року росії до України обумовив перегляд нормативних підходів до здійснення нормативного регулювання процесів соціальної інтеграції ВПО.

Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» із змінами, внесені постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 № 363 відбулося затвердження Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам.

Згідно із Порядком надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам встановлюється, що він поширюється на осіб, які перемістилися з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, а також території адміністративно-територіальної одиниці, де проводяться бойові дії та що визначена в переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «є-Підтримка», затверженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 204.

Встановлення адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб ведеться відповідно до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб».

Порядок надання допомоги відбувається згідно із встановленою чинним законодавством періодичністю виплат щомісячно з місяця звернення на період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення чи скасування на кожну внутрішньо переміщену особу, відомості про яку включено до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, у таких розмірах: для осіб з інвалідністю та дітей – 3 000 гривень; для інших осіб – 2 000 гривень.

Допомога на проживання призначається автоматично без подання додаткового звернення

внутрішньо переміщеним особам, які станом на 1 березня 2022 р. отримували щомісячну адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг».

Заява про надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам може бути також подана до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад, уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг [8].

Висновки. Таким чином, було запроваджено спеціальний механізм компенсації особам, що розмістили внутрішньо переміщених осіб, що реалізується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів (зокрема, резервного фонду бюджету), коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, іноземних держав та міжнародних організацій у вигляді благодійної, гуманітарної та матеріальної допомоги, а також добровільних пожертвувань фізичних і юридичних осіб, благодійних організацій та громадських об'єднань, інших не заборонених законодавством джерел у безготівковій формі за зазначеними у заяві банківськими реквізитами до кінця місяця з дня закінчення звітного місяця за умови відсутності заборгованості за житлово-комунальні послуги.

Отже, з врахуванням вище зазначеного забезпечення здійснення механізму публічного адміністрування процесами соціальної інтеграції ВПО вимагає від української держави створення складного механізму інформаційної координаційної взаємодії суб'єктів владних повноважень, діяльності міжгалузевих інституцій, підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу в Україні, що сукупно функціонально здатні здолати проблеми, що виникають у процесі соціальної адаптації ВПО.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Питання соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції: Розпорядження Кабінету Міністрів України №588-р від 11 червня 2014 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/588-2014-%D1%80>
2. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року №509. URL.: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-п#Text>

3. The Mounting Human Cost of Ukraine's Conflict. – Retrieved from: <http://www.hias.org/mounting-human-cost-ukraines-conflict>

4. Оцінка комплексу заходів, які вживає уряд України щодо надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам (ВПО): Остаточний звіт про результати оцінки (16 червня 2016 року) / Експерти: Грег МакТаггарт, Майкл Стоун. URL: <http://www.msp.gov.ua/news/13403.html>

5. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-1>

6. Оцінка комплексу заходів, які вживає уряд України щодо надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам (ВПО): Остаточний звіт про результати оцінки (16 червня 2016 року) / Експерти: Грег МакТаггарт, Майкл Стоун. URL: <http://www.msp.gov.ua/news/13403.html>

7. Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 909-р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-p#n8>

8. Надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. URL.: <https://dn.gov.ua/news/nadannya-dopomogi-naprozshivannya-vnutrishno-peremishchenim-osobam>